

Continuitatea și sentimentul național

- interviu cu academician
dr. Ioan Aurel Pop,
președintele Academiei Române

Pornind de la volumul „Istoria Transilvaniei” al cărui co-autor este academician **dr. Ioan Aurel Pop,** președintele Academiei Române, am încercat să aflăm, prin intermediul unor interviuri realizate pentru postul **Radio România Cultural,** dacă originea și existența unui popor definesc continuitatea acestuia.

- Care este importanța continuității în destinul istoric al poporului român?

- Continuitatea este însăși existența unui popor. Nu este bine nici să exagerăm și să spunem că popoarele există de când lumea. Există de când lumea, dar se schimbă, trec unul din altul, se modifică. Poporul român este unul dintre popoarele cu o carte de vizită extraordinară în Europa. Suntem foarte mândri de faptul că facem parte dintre popoarele neolatine, alături de italieni, de francezi, de portughezi, de spanioli, de retoromani și de câte altele care au dat măsura acestui timp. Suntem o parte a latinității, singurii moștenitori ai romanității orientale de astăzi și care ne tragem rădăcinile de acum 2.000 de ani, când, pentru prima oară, sigiliul Romei s-a pus pe acest teritoriu și toată Țara Românească poartă acest sigiliu. Când zic Țara Românească mă refer la România în ansamblul ei, cu Transilvania, unde au fost capitalele regilor daci, și apoi capitala provinciei Dacia, întemeiată în anul 106 după Hristos, dar și Țara Românească cu toată valea Dunării, unde dominația Imperiului Roman s-a prelungit mai mult decât în alte părți ale țării, și sudul Moldovei, cu Valul lui Traian.

Cu alte cuvinte, toată țara noastră poartă această pecete a latinității și poporul român s-a afirmat în istorie, la cumpăna mileniilor I și II după Hristos, ca un popor romanic. A fost perceput ca atare de către toți vecinii și prin numele pe care și le-au dat ei înșiși, acela de rumâni sau români, și prin numele pe care le-au dat străinii, de valah, vlah. Toate ne trimit ca sens, ca etimologie, la latinitate.

- Cât de important este să acceptăm, în definirea continuității unui popor, influența celor din jur, apropiați sau îndepărtați, și șlefuirea acestora în timp?

- Între toate aceste mărturii, fiecare provincie istorică își aduce propria contribuție și acestea se pot descoperi peste tot. Ne trebuie istorici, specialiști, intelectuali dăruți, care să privească istoria prin ochii acestei continuități, pentru că însuși timpul înseamnă continuitate. Noi îl împărțim în mod artificial în trecut, prezent și viitor, dar timpul are o curgere continuă și toate se schimbă unele din altele. Nu că timpul ar fi reversibil, că pentru simțurile noastre el nu este. Dar vedeți cum viitorul se transformă în prezent, prezentul se transformă

în trecut și, până la urmă, totul intră în această frumoasă zestre spirituală care se cheamă *memoria colectivă a omenirii și memoria colectivă a poporului nostru*. Deci timpul este viață, îmi place să spun mereu acest lucru, și trebuie privit nu ca un lucru mort, ci ca însăși ființa noastră.

- Așadar continuitatea ne definește ca popor, ne definește propria existență. Considerați că pentru întărirea acestui sentiment trebuie să privim mai adânc asupra unirii dinaintea Marii Uniri, să percepem aceste momente ca un fenomen firesc, ce are la bază sentimentul național?

- De 1.000 de ani de când vorbim despre români, am avut mereu sentimentul că suntem altceva decât popoarele din jur, pentru că și oamenii de atunci vedeau că unii vorbesc o limbă, alții o altă limbă, că unii se îmbracă într-un fel, alții în alt fel, că unii au anumite credințe care nu se regăsesc la cei din jur. Deci etnicitatea nu reprezintă un lucru nou, nu a apărut în istorie *ex abrupto* la 1800. Unirile noastre au plecat de la mic spre mare. Ne-am unit mai întâi într-o vale, ne-am unit într-o depresiune, ne-am unit într-o câmpie, ne-am unit într-o regiune în care am găsit un conducător potrivit. Aceste uniri sunt perpetue, ele pregătesc națiunea modernă pentru unirea cea mare. Am descoperit în ultima vreme, alături de studenții mei și de doctoranzi, documente impresionante din epoca lui Ștefan cel Mare. Voievodul își numea țara *Țara Românească* sau *Valahia*, nu Moldova, iar Muntenia o numea *Cealaltă Valahie*. Documente

venețiene îl numeau pe Ștefan cel Mare, câteva decenii la rând, „regele Daciei”, pentru că el era văzut ca posibil unificator. Până acum se știa numai despre Mihai Viteazul și despre spre planul său, înfăptuit, de Unire. El este cel care pune în faptă acest ideal. Mihai nu a vrut să creeze o Românie, ar fi fost înaintea vremii sale un asemenea concept. Dar, unindu-i pe românii din cele trei țări românești, el a creat modelul, tiparul pentru Unire. Chiar dacă modelul creat nu a fost constientizat în acel moment, urmașii lui Mihai Viteazul, la foarte scurtă vreme, au înțeles că fapta lui a fost un îndemn. Acest îndemn s-a auzit cel mai bine în Transilvania, unde românii trăiau sub o stăpânire străină, unde clasa stăpânitoare era de-o limbă și de-o lege, iar poporul era de altă limbă și de altă lege. Cu alte cuvinte, Mihai Viteazul a dat un exemplu și nu în-

tâmplător a devenit erou național, pentru că el a avut și acțiuni care trebuie luate în seamă când privim la unirea care avea să vină. A creat stema unitară a celor trei țări, s-a intitulat *Domn al Țării Românești, al Ardealului și a toată Țara Moldovei*, a dat drept limbii române în cetate în Transilvania, a emis documente în limba română, a organizat Transilvania după modelul Țării Românești (în județe, nu comitate), a dat drepturi preoților români, a vrut să așeze ortodoxia între confesiunile recunoscute oficial. Toate acestea au fost elemente care au contribuit la unire. În anii ce au urmat domniei lui Mihai Viteazul au existat și elemente de unificare spirituală, care au pregătit unitatea politică a românilor. Un exemplu este *Biblia de la București*, la care au lucrat cărturari din Țara Românească, Transilvania și Moldova.

Aceste lucruri nu sunt repetate îndeajuns! Urmează apoi momentele secolului al XIX-lea, toate de o importanță fundamentală, de la Tudor Vladimirescu, trecând prin Revoluția de la 1848-1849 și ajungând la Alexandru Ioan Cuza. Este o rușine să vorbim despre o Unire Mică și de o Unire Mare! Unirea noastră a fost perpetuă, iar Unirea de la 1859 este o unire de temelie, fără de care nu se poate imagina cealaltă. Exemplul așezării la un loc a Moldovei și Țării Românești este esențial, chiar dacă lipsa la acel moment Transilvania. Aflată sub stăpânire străină, Transilvania nu se afla, ca evoluție, în etapa unirii. Transilvania se afla în etapa obținerii drepturilor naționale pentru români. Ales în Moldova și Țara Românească, Cuza - un domnitor emblematic - se dovedește a fi cel mai eficient aplicator al programului Revoluției de la 1848-1849. În scurt timp, în numai șapte ani de domnie, A.I. Cuza pune în practică cele mai multe reforme stipulate în programul gândit de revoluționarii pașoptiști, ca un adevărat program de țară. Unele dintre reformele lui Cuza au fost de mare

amplare și însemnătate culturală. Înființând Universitățile din Iași și București, A.I. Cuza pune bazele unei noi culturi naționale superioare. Tot el pune în aplicare Legea Instrucțiunii Publice, care însemna învățământ primar obligatoriu și gratuit, România fiind una dintre primele țări din Europa care adoptă această măsură esențială pentru evoluția unui popor. Cuza nu ne-a unit doar politic, ci, prin această unire culturală, ne pregătește pentru modernitate. Atunci „izbucnesc” marile curente de sincronizare cu ceea ce însemna cultura europeană. Titu Maiorescu și contemporanii lui vor înființa *Ju-nimea*, vor apărea *Convorbirile Literare*. În Ardeal se înființează *Astra*, în 1861, care a fost o adevărată academie pentru intelectualii ardeleni, pregătind spiritele pentru ceea ce avea să vină. Urmează apoi proclamarea Independenței, căpătată pe câmpurile de luptă din Bulgaria de nord - lucru esențial pentru demnitatea noastră - înființarea Băncii Naționale, ridicarea Bisericii Românești, a Mitropoliei României la rang de autocefalie. Toate acestea sunt trepte spre Marea Unire de la 1918.

- În anul aniversării Marii Uniri de la 1918, mulți dintre noi descoperă - sau redescoperă - importanța istoriei țării în care s-au născut, valorile pe care le-au moștenit în timp. Ce semnifică Centenarul Marii Uniri, în opinia dumneavoastră?

- Centenarul Marii Uniri nu poate fi decât un prilej de rememorare, pentru că istoria întotdeauna, spun eu, face parte din viață. Istoria nu este trecut. Este viața noastră. Și atunci, e un prilej de a cunoaște viața noastră de acum 100 de ani și de a o face cunoscută și celorlalți, care nu au specialitatea necesară ca să ajungă acolo. E un prilej de sărbătoare, dar eu aș numi-o „sărbătoare prin muncă”. Adică ar trebui ca la 100 de ani să ne adunăm energiile și să învățăm din exemplul marilor bărbați care au făcut Unirea, să construim și noi ceva. Impresia generală este că ei au fost mari și noi suntem epigoni, vorba lui Eminescu. Și s-ar cuveni să învățăm din acest lucru. Și să creem o generație de tineri care să ducă mai departe acel mesaj. România nu are 100 de ani România are 1.000 de ani, dar noi avem 100 de ani de când ne-am strâns la un loc într-un stat. Și statul înseamnă cea mai importantă instituție pentru un popor, care are nevoie de organizare și statul organizează un popor. Are nevoie de adăpost și statul îi ține pe toți fiii la un loc. Și are nevoie de scut, de pavază, de apărare. Și un popor care are un stat e un popor viabil, un popor energetic, un popor care își

poate pregăti viitorul. Cred că, dacă am învăța câteva din aceste lucruri, Centenarul ar putea fi pentru noi nu un prilej de a privi spre trecut, ci de a ne îndrepta cu încredere spre viitor.

- În acest context, care este rolul Academiei Române în societatea actuală?

- Acum 152 de ani s-a întemeiat Academia Română, care a realizat unitatea națională înainte de a exista România pe hartă, ceea ce face din această instituție un stâlp al națiunii române și asta nu trebuie să uităm niciodată. Nădăjduiesc ca Academia Română să-și reia rolul pe care ea l-a jucat de-a lungul acestei istorii când s-au împlinit deosebite, ca cea de la 1918, și altele. Academia este o instituție de învățământ în sensul că este cel mai important educator al națiu-

nii române, un adevărat apostol al acestui popor, prin faptul că ea concentrează mințile înțelepte din toate domeniile, care sunt capabile

Semnificația Marii Uniri și rolul Academiei Române

și să cunoască trecutul, să făurască prezentul și, mai ales, să se gândească la un viitor onorabil. Din acest punct de vedere Academia Română este un educator pentru tot poporul român prin mesajele care pornesc

de ea, de la normele ortografice și ortoepice ale limbii române până la cultivarea trecutului național și apoi la cultivarea tuturor domeniilor din științele exacte, tehnice, din arte. Toate acestea trebuie să fie în prim-plan și să conducă la demnitate și la respect. Știți că parte din instituțiile românești în ultimii ani, în ultimele decenii, au suferit din pricina unor acte îndreptate împotriva lor câteodată. Ori, noi nu ne putem supăra pe oameni, dar instituțiile trebuie să rămână deasupra, să-și îndeplinească rolul fundamental în statul care se cheamă azi România și care trebuie să rămână și organizatorul acestui popor, și ocrotitorul acestui popor. Disprețul pentru instituții și pentru stat nu poate să conducă decât la disoluție, iar Academia Română este chemată să facă un concert al tuturor, îndreptat spre binele acestei națiuni.

Membrii Societății Academice (august 1867)

